

Adalékok a kereskedelmi törvény revisiójához.

Irta: dr. Fleischmann Sándor, budapesti ügyvéd.

IX—XI. czim.

A mi a részvénytársaságokat illeti: kereskedelmi törvényünk sok tekintetben haladást mutat a német törvénynyel szemben.

Sok oldalról kifogás emeltetett a német törvény 207. (a magy. törv. 148.) szakaszának azon rendelkezése ellen, hogy a részvények névértékét a társaság fennállása alatt felemelni nem lehet. Bizonyos dolog, hogy a részvények „jő” vállalatoknál névértéküket messze túlhaladó értéket képviselnek és így gyakran az illető vállalatnak igen nagy hasznára volna, ha ezen forgalmi értéke a részvényeknek névértékében is kifejezést nyerhetne. Különösen áll ez azon esetekben, a midőn az alaptőkét messze túlhaladó vagyont szerzett a társaság, mely az alaptökéhez csatoltatik illetve a részvények értékét növeli. Miután pedig a részvények képezik az alaptőkét, nincs ok arra, miért ne nyerjen a nagyobbodott alaptőke kifejezést a részvények névértékében, a melyek egyszersmind kifejezésre juttatnák az egyes részvényesek részesülését a társaság vagyonában. Felhozzák ez ellen azt, hogy a törvény ezen szakaszának eltörlése nagyon elősegítené a visszaéléseket és megkönnyítené a rossz társaságok azon törekvését, hogy vagyoni állapotukat a ténylegesnél kedvezőbbnek tüntessék fel. Nem tudjuk azonban, nem-e nagyobb azon előny, melyet a részvénytársaságoknak az idézett tilalom törlése által nyújtunk, azon hátránynál, melylyel az esetleges visszaélések járnának. A törvényhozónak nincs módja és tán nem is feladata, a visszaélések lehetőségét megszüntetni, a jelen esetben annál kevésbé, mert ugyanazon visszaélések elérhetőek könyvelési manipulációk által is, és ezen mód sokkal veszélyesebb. Míg ellenkezőleg, ha a részvények névértékének felemelését határozná el a közgyűlés, ez oly nyilvános aktus, mely felhívja az érdekeltek figyelmét arra, hogy megvizsgálják, vajjon a szándékolt felemelés a társaság által elért eredményben alapul-e és másrésről nagyobb és többek által viselt felelősség terhével is járna. Mindenesetre az illetékes körök komoly megfontolására méltó a javasolt törlés.

Bár nem fogadhatók el elegendőknek azon okok, melyeket a gyakorlat felhozott, hogy t. i. a kereskedelmi törvény 153. §-ának rendelkezése megnehezíti a részvények forgalmát, megemlítjük, hogy kívánatosnak mondatott, miszerint az aláírók felelőssége bizonyos határidőre limitáltassák. Sok oldalról ajánl-

ják a francia törvény határozatát, hogy az első aláírók a közgyűlési határozattól számított két éven belül az egész részvényösszeg erejéig felelősek maradjanak. Ezen rendelkezés a mellett, hogy az első aláírók amugy is nagy felelősségét némileg korlátozta, másrészt az ingatag alapon nyugvó alapítások ellen biztosítja a közönséget, mert az aláírásnál némi tartózkodással fognak valamennyien eljárni.

Kívánatosabb volna azonban az alapítók felelősségét egyrészt szigorítani és másrészt szabatosabban formulázni ennek következtében a törvény 152. §-át. Igaz ugyanis, hogy a törvény az alapítókat felelőssé teszi a befizetett pénzért, azonban nagyon problematikusnak fog ezen felelősség bizonyulni, ha az alapítóknak hangzatos neveiken kívül (esetleg) semmiök sincsen. Nem ártana őket bizonyos, az alaptőkével arányban való cautió letételére szorítani, annyival is inkább, mert hiszen, ha solid alapon áll a vállalat, a közgyűlés meg fogja adni a fölmentést; mert tulajdonképen az első részvényaláírókból álló közgyűlésen van az aláíróknak először alkalma meggyőződni arról, hogy ki nek felhívása folytán fizették be a részvények névértékének egy részét.

Mielőtt tovább mennék, azon kérdéssel kell foglalkoznom, nem kellene-e a törvényben, mint azt az új német részvénytársasági törvény teszi, megmondani, hogy egyáltalán kik tekinthetők alapítóknak. A német törvény azt határozza, hogy azok, kik egyébbel, mint készpénzzel járulnak a társasághoz vagy a felhívást aláírták *és a részvények egy részét átvették*, alapítóknak tekintetnek. Én felette üdvösnek tartom ezen meghatározást. Az alapítók által jegyzett részvényekben ugyanis kifejezést nyer azon kockázat, melyet ezek a részvénytársaság által létesítendő vállalat mellett vállalnak és a többi aláíró nagy megnyugvására szolgál, látván, hogy az alapítók magukra veszik a kockázat egy részét. Mert ma nálunk az alapító a részvénytársaság sorsára döntő befolyást gyakorolhat, anélkül, hogy bárminő risicot vállalna magára.

Sokkal fontosabb azonban azon kérdés, vajjon az alapítók által kibocsátott aláírási iv ajánlatnak tekintendő-e a kereskedelmi törvény értelmében és a részvényaláírás ezen ajánlat elfogadására-e, vagy a prospectus felhívást involvál-e ajánlat tételére, melyet az alakítandó részvénytársaság elfogadhat-e vagy sem. Ezen tisztán dogmatikusnak látszó kérdés igen nagy practikus következményekkel birhat. Teszem azt a kérdést, ha az összes részvények jegyeztettek, de az alapítók nem hívják egybe az alakuló közgyűlést. Minő ez esetben a részvényaláírók jogállása. Kötelezhetik-e az aláírók az alapítókat, hogy a részvényjegyzés által in thesi létrejött társaságot meg is alakítsák, hogy tehát egybehívják az alakuló közgyűlést, vagy teljesen az alapítóktól függ-e, hogy reflektáljanak az aláírásokra vagy sem. És főképp, ha az alapítók a létesítendő részvénytár-

saság céljaira szerződéseket kötöttek, hivatalnokokat szerződettek ez utóbbiaknak minő jogaik vannak egyrészt az alapítók, másrészt a részvényesek ellen. Természetesen az alapítók a szerződéseket azon feltétel mellett kötik, ha a célba vett részvénytársaság megalakult. Az összes részvények jegyezve vannak, de a részvénytársaság még sem alakult meg. Mindezen kérdések megoldására hiányzik a kereskedelmi törvényben az utmutató elv, a tudomány pedig vergődik ezen kérdéseken anélkül, hogy megállapodásra jutott volna. Az alakuló közgyűlésig egész legiója az ügyleteknek megkötöttek, melyek a részvénytársaság megalakultával lesznek csak tulajdonképen életképesek. Véleményem szerint itt nem elégséges az alapítók személyes felelőssége, mely a legtöbb esetben az előre szerződött igazgatóknak stb. nem sokat használhat és mely alól a legtöbb esetben kibújhatnak. Meg kell adni a részvényeseknek, illetőleg az aláíróknak azon jogot, hogy azon pillanattól kezdve, midőn az összes részvények jegyzvék, hathatósabban belenyulhassanak a társaság ügyeinek vezetésébe és ne legyenek az alapítók kegyelmére bízva.

Egy harmadik kérdés is merül itt fel. Az aláírás záróidejének be nem tartása szokott gyakran lenni azon kapaszkodó, mely után a részvényesek, a kik nem akarják a részvényeket átvenni nyulnak. Ezen mellékes momentumon és egyes részvényesek makacosságán már igen sok életképes vállalat dugába dőlt. Ki volna mondandó, hogy azon aláírók, a kik a kitűzött határidőn belül irták alá a részvényeket, azon czimen, hogy a záró határidő után is történtek jegyzések, nem bujhatnak ki kötelezettségük alól, azok pedig, a kik a záróhatáridőt ismerve, ezután jegyeznek részvényeket, nem hivatkozhatnak a záróhatáridő be nem tartására. A határidő túllépését azonban törvényileg bizonyos határidőre lehetne korlátozni.

Ugyancsak szabatosabban kellene foglalkozni a 155. § első bekezdésének rendelkezésével, a mennyiben meg kellene határozni azt, hogy azon részvényesek, a kik a társaság alaptökéjéhez nem készpénzbeli betétekkel járulnak, az alakuló közgyűlésen szavazati joggal nem bírnak és az alaptökének negyedrészt képviselő aláírók közé csak azok sorozhatók ez esetben, a kik készpénzben járulnak az alaptökéhez.

A törvény 161. §-ának tiltó intézkedése nélkülözi a sanctiót, mert habár a büntető határozat ezen tilalom megszegésére büntetést van szab, az ügylet mégsem tekintetik semmisnek, ha megkötöttet. Különbén is sok a panasz ezen német törvény 215. §-a után készült intézkedés ellen, a melynek azonfelül nincs meg azon hatása, melyet tőle vártak. A német praxisnak is sok bajt okozott ezen, véleményem szerint, indokolatlan tilalom. Míg ugyanis egyik „Entscheidung“ kimondja, hogy az ügyletek semmisek, másrészt kimondatott, hogy az a saját részvényeknek eladása nem semmis és ha eladás a visszavásár-

lás kötelezettségével történt, a részvénytársaság nem védekezhetik ezen tilalommal.

Azon viták, melyek a német törvény 217. §. azon rendelkezésének indokai közül fejlődtek ki, miért tiltja a szakasz a részvényesek számára a határozott magasságu kamatok biztosítását, bárminő érdekesek is, bennünket nem érdekelnek, mert a magy. törvény 165. §-a csupán az alaptökből nem enged kamatot vagy osztalékot biztosítani vagy kifizetni. A 174. §-nál nem mulaszthatjuk el azon figyelmeztetést, hogy a törvényhozónak revisió utján kell eldönteni azon nálunk igen élénken megvilágított kérdést, vajjon a 174. § alapján indított kereset felfüggesztő hatálylyal bír-e, vagy sem. A kérdés mindeddig eldöntve nincsen és bárki fog hozzászólni, kell, hogy elismerje, miszerint fontos érdekek forognak itt szóban. Ezen szakasz ugyanis nagy jogokat ad a részvényesek kisebbségének, de ezen jogokat illusoriussá teszi másrészt azon körülmény, hogy a megátadott közgyűlési határozat végrehajtatik. Azon különböző fogások, a melyekkel a közgyűlési majoritások össze szoktak állíttatni, még pedig alakilag kifogástalanul, lehetővé teszik, hogy a részvénytársaság vagyona ilyen összetákolt majoritás által eladassék, liquidáltassék, más társaságba olvasztassék. Sokkal fontosabb a kérdés, mintsem hogy azt itt el lehetne dönteni. Ugy hiszem azonban, nagyon elősegitené a kérdés eldöntését ha a 174. §-ban az egyes részvényesnek megadott kereseti jog a francia törvény 17. és 18. §-ának mintájára kifejezetten az igazgatóság és felügyelő bizottság ellen adatnék meg, hogy ellene indított kereset a közgyűlési határozat végrehajtása következtében nem is vezetne eredményre, az igazgatóság tétethetnék felelőssé azon határozatért. Tudom, jogi szempontból elvetendőnek fogják deklarálni ezen rendszabályt, de a jogi szempontok nem is vezérelték a törvényhozót annyira, mint inkább az opportunitás szempontja. A törvény pl. megengedi, hogy az aláíró részvényes eladja részvényeit, hogy a vevő élvezzen minden előnyt és az eladót mégis 50%-ig felelőssé teszi továbbra is, csupán a társaság érdekében. A sérelmes határozatok legnagyobb részben az igazgatóság által készítettnek elő és nyílt titok, hogy a formáliter közgyűlési határozat tulajdonképen az igazgatóság javaslatának szanctiója, miért ne tétessék hát az igazgatóság felelőssé törvény- vagy alapszabályellenes javaslataiért? Ha pedig meg akarjuk adni a felfüggesztő hatályt, kössük azt azon feltételhez, hogy a keresetet indító minoritás az alaptökének legalább egy ötödrészét képviselje.

A német törvény 237. (magy. ker. tör. 178. §-a) szakasza által a részvényeseknek adott azon jogát, hogy a közgyűlés egybehívását bármikor követelhetik, könnyen visszaélésekre vezetőnek nyilvánították sokoldalról és legalább annyit követelnek meg, hogy a revidéált törvény kötelezze az egybehívást szor-

galmazó részvényeseket, hogy részvényeiket, melyre jogukat alapítják, tegyék le a kivánságuk nyilvánításával egyidejűleg.

(Itt még megjegyezzük, hogy a német kereskedelmi kamarák közül több mint 70 kifogást emelt az ellen, hogy a német ker. törvény 209a. szakasza a közgyűlésnél a bíróság vezetését és ellenőrzését írja elő, mert a rendelkezés egyrésztől nem éri el a törvény által szándékolt célt, másrésztől általa nem is kívánt azon eredményre vezethet, hogy a közönség ezen birói beavatkozásban az állami jóváhagyást és garantiáját lássa a közgyűlésen előadottak helyes- és teljességéről. Megemlítjük, bár reánk nem tartozik, törvényünk megfelelő 154. §-a nem tartalmazván hasonló rendelkezést.)

A német törvény 245. (magy. trv. 204. §-a) szakasza olyértelmű rendelkezéssel lesz kiegészítendő, hogy vajjon a felszámolók a felosztott társaság vagyonának felosztása céljából közgyűlést tartoznak-e összehívni, vagy pedig a vagyont a részvényesekhez és hitelezőkhöz intézett előzetes felszólítás után maguk oszthatják-e fel miután a mérleget közzétették. A felosztott társaság felszámolói, támaszkodva a 204. §. rendelkezésére, nem látták szükségét a közgyűlésnek és csupán azon megfontolás, hogy a közgyűlés nélkül az esetleg jelentkező hitelezőkkel szemben az elévülési határidőig felelősek maradnának, birta őket a közgyűlés egybehívására. Bár szerintem kétségtelen, hogy a végleges vagyonfelosztás, a számadások megvizsgálása és a felszámolók felmentése a közgyűlés elé tartozik, különösen, ha megfontoljuk, hogy a felszámolók tulajdonképen az igazgatónak főszerepét töltik be és ugyanazon felelősséggel tartoznak, mint az igazgatók és hogy a mérleg megállapítása és jóváhagyása a közgyűlés elé tartozik, mégis a törvényhozó lesz csak hivatva e kérdést eldönteni, melyre nézve kétségnek semmi esetre sem szabad fenforognia. Szükséges lesz a törvényhozó döntő szava annál inkább is, mert a 206. §. is nagyon semlegesesen van szövegezve a mennyiben a felszámolókat csak arra kötelezi, hogy a felszámolás befejezésekor annak eredményét köztudomásra hozzák.

A 210. §-nál a részvénytársaságok szempontjából szabatosan kellene körülírni, hogy mikor tartoznak a külföldiek, czégüket bejegyeztetni. Előfordult ugyanis azon eset, hogy horvát törvényszék a bejegyzésre kötelezett egy osztrák bánya részvénytársaságot, a mely Horvátország területén köszénbányát nyitott miglen a báni tábla az illető társaságot ezen kötelezettség alól felmentette.

Felsoroljuk most a külföldi törvények azon rendelkezéseit, melyekkel e törvényt kiegészítendőnek vélik Dr. Riesser „Zur Revision der Handelsgesellschaft“ című művében egész legióját hozza fel a javaslatoknak. Én csak a bennünket érdeklőket tartom közlendőknek:

1. Bizonyos személyek, pl. a kik csódben voltak, kizárandók az igazgatóságból és felügyelő-bizottságból.

2. A részvénytársaságoknak az általa megszavazott részvények alapján még akkor sincs szavazati joga, ha a részvényeket a törvényben megengedett módon szerezte meg.

3. A közgyűlés elnökének szavazata dönt egyenlő számú szavazatok esetében.

4. A részvényes kereset útján eszközölheti a részvénytársaságból való kilépését, ha beigazolja, hogy a társasági cél elérése lehetetlenné vált.

5. A társaság igazgatói harmadik személyekkel szemben egyetemlegesen felelősek a kifizetett osztalékok tényleges létezéséért.

6. Nem vonható felelősségre azon igazgató, a ki a sérelmes intézkedésnek haladéktalanul ellenmondott s erről a felügyelőbizottság tagjait írásban értesítette.

7. Azon igazgató, kinek érdekei bármely czimen egy bizonyos meghatározott vállalatnál a társaság érdekeivel ellenkeznek, erről igazgatótársait és a felügyelőbizottság tagjait haladéktalanul értesíteni tartozik, ez esetben a határozathozatalnál részt nem vehet.

8. A társaság igazgatóságának, felügyelőbizottságának tagja vagy képviselője ezen tisztét csipso elvesziti, ha csődbe jutott vagy cselekvő képességét elvesztette, vagy pedig büntett vagy nyereség-vágyból elkövetett vétség, nevezetesen megvesztegetés, okirathamisítás, lopás, csalás miatt elítéltetett.

9. Oly közgyűlési határozat ellen, mely nyilván ellentmondásban van az alapszabályokkal vagy a törvénynek, minden részvényes vetojoggal élhet és a kereskedelmi törvényszék elnöke az igazgatóság és a felügyelő bizottság tagjainak meghallgatása után, az illető határozat végrehajtását felfüggesztheti. Olasz keresk. törvény 163. §-a.

10. Kötvényeket a társaság csak közgyűlési határozat alapján bocsáthat ki; ezen közgyűlésen a részvénytőke háromnegyed részét képviselő részvényeseknek kell jelen lenni és a jelenlevő részvénytőke felét képviselő részvényesek hozzájárulása kívánatik meg.

11. A felügyelő bizottságba nem választható be az igazgatók szülői vagy 4-ed izigleni rokonai. (Olasz törvény 183. §-a.)

12. Az igazgatóságnak jogában áll a közgyűlést felfüggeszteni három hétre, elnapolni, az addig hozott határozatok semmisek.

13. Árfolyammal bíró papirok legfelebb azon árfolyammal vehetők fel a mérlegbe, melyet a mérleg felvételének napjától visszafelé számított hónapban átlag birtak. (Helyesebb a német törvény 185. a. §. I. és a magy. törvény 199. §. 2. rendelkezésénél.) Svajczi trv. 1883-ból 656. §.

14. A társaság által kibocsátott kötvények azon teljes értékben veendőik fel a mérlegbe, melylyel azok visszafizetendőik.

Azonban a kibocsátási árfolyam és a visszafizetendő összeg közötti különbözet, mely az évi leírások által az esedékesség napjáig törlesztendő, felvehető az aktívák közé. (Svájcezi törvény 1883-ból 656. §.)

(Folytatása következik.)

TÖRVÉNYKEZÉS

Részletekben szállítandó áruknál, ha az eladás nem kifejezetten hitelre történt, eladó megtagadhatja a még hátralevő részletek szállítását, ha evő az egyik részlet vételárával hátralékban van.

A hosszufalusi kir. íbság ítelt: Felperes f. évi február 3-án 246. sz. a. alpereseket 399 frt kár s járul. elmarasztaltatni kért keresetével elutasították.

Indokok: Felperes azt állítja, hogy ő alperesekkel mult év október havában szerződött az iránt, hogy ezek neki a szerződés napjától számítva hetenként egy-egy waggont — összesen 10 waggon pityókat saját költségükön szállítanak a Deresztzei s onnan az Ágostonfalvi vasuti állomáshoz — waggonját 145 frt vételárban, mit alperesek elismernek.

Felperes ezen szerződés alapján — az okon — mert alperesek kötelezettségüknek teljesen megfelelni vonakodtak, 7 waggon pityóka beszerzési árkülömbőség és szállítása díja megfizetésében kéri elmarasztaltatni.

Tekintettel azonban arra, hogy a szerződés szerint a szállítás hetenként és annak nem egy meghatározott napjára lett kikötve, felperest a K. T. 354., 355. §-ai alapján kötelessége lett volna — utalva arra, hogy kártérítést kívánt érvényesíteni, alpereseket ezen igénye iránt szabályszerűleg értesíteni, esetleg a szerződés teljesítésére halasztást adni, mi hogy megtörtént, maga felperes sem állítja — ugy, de másfelől felperesnek a fizetésbeni késedelmekedése következtében is alperesek a szerződés teljesítését megtagadhatták, mert maga felperes állítja, hogy azt teljesen ki nem fizette.

Végül ezektől eltekintve — habár felperes igazolta — hogy az év folyamán több rendben és több mennyiségű pityókat szállított, azt, hogy éppen ezen szállításnál tényleges kára származott volna, s azért főleg, hogy alperesek kötelezettségeiknek eleget nem tettek, mivel sem bizonyította, felperest alaptalan keresetével elutasítani kellett.

A marosvásárhelyi kir. ítélő-tábla ítelt: A hosszufalusi kir. íbság mint keresked. bíróság idézett keletü és számu ítéletét a kir. ítélő-tábla megváltoztatja s alpereseket egyetemlegesen kö-